

i predvidljivost. Ako u zakon stavljamo fluidne pojmove koje svaka strana može tumačiti na svoj način, takav propis postaje kamen spoticanja. Upravo tu (ne) kvalitetu autorica vidi i u tekstu Konvencije kada rabi pojmove kod definicije roda kao »društveno oblikovane uloge, ponašanje, aktivnosti i osobine« (čl. 3), i tu dolazi do pravne nesigurnosti, nestabilnosti, a samim time i do povrede vladavine prava (str. 47–48). Bitna je u tom smislu i kritika autorice na račun Ustavnog suda, koji unatoč ustavnoj odredbi čl. 129. u kojem se navodi kako »odlučuje o suglasnosti drugih propisa s Ustavom i zakonom«, i dalje odbija preispitati ratificirane međunarodne ugovore, jer su međunarodni ugovori bez sumnje 'drugi propisi' (str. 50). Osim Ustavnoga suda, svojevrsni apel ide i funkciji Predsjednika Republike, ističe autorica, čija vlast izravno proizlazi iz naroda i Ustava. »Iako Predsjednik ima vrlo široke ovlasti kako ih navodi Ustav u čl. 94 st. 2: »Predsjednik Republike brine se za redovito i usklađeno djelovanje te za stabilnost državne vlasti«, profesorica Hrabar naglašava kako bi u tom smislu stabilnost u slučaju suprotnosti Istanbulske konvencije bila poželjana, barem u pravnom smislu. Stoga je izgledno da bi predsjednik Republike mogao pred Ustavnim sudom pokrenuti postupak ocjene ustavnosti zakona o ratifikaciji Konvencije, ukoliko smatra da 'nije u skladu s Ustavom' (čl. 89 st. 2). Takvim izričajem daje se jasno do znanja da svaki zakon, pa tako i onaj o ratifikaciji međunarodnog ugovora može biti u neskladu s Ustavom« (str. 53).

Možemo reći, te ujedno time i zaključiti, da se autorica držala izrijeke iz uvodnog dijela knjige u kojem najavljuje »analizu Istanbulske konvencije polazeći od pravnih pravila i načela hrvatskog pravnog sustava, rectius vladavine prava i temeljnih ustavnih vrijednota, polazeći od hipoteze da rod kao novina predstav-

lja superfluum za zaštitu žena i obitelji od nasilja« (str. 5).

Autorica nakon završne misli u knjizi donosi bogati opus znanstvene literature te u dodatku Konvenciju vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji potpisanu u Istanbulu 2011. godine.

Martina s. Ana Begić

Josip Bedeković, *Knjiga o sv. Jeronimu, Iliriku i Medimurju*. Zagreb: Meridijani — Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti — Matica hrvatska, 2017, 560 str.

Autor je tog grandioznog djela o crkvenom naučitelju sv. Jeronimu Josip Bedeković Komorski, svećenik pavlinskog reda, prior u više samostana (Križevci, Remete, Sv. Helena kod Čakovca), teolog i najznamenitiji hrvatski povjesničar 18. stoljeća.

Knjiga je velikog formata (210 x 320 mm) s 540 folio stranica s tekstem u dva stupca. Nakon uvodnih tekstova na početku, knjiga je podijeljena na dva dijela: prvi dio *Rodno mjesto velikoga crkvenog učitelja svetog Jeronima stridon-skoga Dalmatinca* i drugi dio *Životopis velikog crkvenog učitelja sv. Jeronima stridonskoga Dalmatinca*.

U prvom dijelu, u 72 poglavlja autor sa zadivljujućim poznavanjem teme najprije piše o zemljopisu, povijesti i stanovništvu Ilirika (49 poglavlja) te potom o povijesti samog Medimurja, u kojem se nalazi Stridon, današnja Štrigova (22 poglavlja).

Drugi dio (32 poglavlja) donosi životopis sv. Jeronima (Stridon, 347. — Betlehem, 420.) i o štovanju drugih svetaca i blaženika iz hrvatskih krajeva. Bedeković daje i opsežni zaključak te dodatak s više litografija Čakovca, Sv. Jelene i Štrigove. Osobito treba istaknuti zemljovid Medimurja s popisom čak 132 mjesta.

Na kraju sadašnjeg izdanja u hrvatskom prijevodu dodan je vrlo koristan popis pisaca koje spominje Bedeković (autor Stjepan Razum). Knjiga završava izvrsnim životopisom Josipa Bedekovića iz pera akademika Dragutina Feletara (*Učeni pavlin Josip Bedeković /1688.–1760./ i njegovo djelo*) i znanstvenom procjenom Bedekovićeve doprinosa hrvatskoj kulturi te promicanju hrvatskog identiteta Medimurja nasuprot višestoljetnim nastojanjem Madara da ga pripoje svojem *orsagu*.

Josip Bedeković napisao je ovo opširno djelo kako bi dokazao da je sv. Jeronim rođen u Štrigovi (lat. Stridonium) u Medimurju. Upravo se zato bavi cjelokupnom zemljopisnom problematikom Hrvatske sve od vremena antičkih Grka, Ilira, Rimljana i Slavena te obrađuje i argumentirano pobija do danas postojeće hipoteze onih koji rodno mjesto sv. Jeronima smještaju negdje drugdje. Puno prostora posvećuje Iliriku i Ilirima s njihovom slavnom prošlošću, te dakako Dalmaciji i Dalmatima. Tu citira Ptolomeja, za koga se Dalmacija protezala od Skradina do Makedonije. Dalmati su u doba Rimljana, kako piše Bedeković, »proširili svoje granice sve do rijeke Krke i Drine, te od Jadranskog mora sve do Panonije. Dalmacija je, naime, graničila s Panonijom, jasno ističe sv. Jeronim kad iznosi da je njegovo rodno mjesto trgovište Stridon bio razmeđe Dalmacije i Panonije«. Da bi potkrijepio tu svoju tvrdnju, Bedeković naširoko iznosi povijest podjela Rimskog Carstva i citira Porfirogeneta, koji piše: »Stoga je oduvijek Dalmacija započimala od razmeđa Drača ili Bara i dopirala do razmeđa Istre, a po širini do rijeke Dunava.«

Tek dolaskom Slavena Dalmacija je sužena na današnje granice, a sve sjeverno od rijeke Save nazivalo se Slavonijom i Hrvatskom. Bedeković u prilog svojoj tvrdnji citira i samog sv.

Jeronima, koji o sebi u svojoj knjizi *De Scriptoribus Ecclesiae* ovako piše: »Svećenik Jeronim, rođen od oca Euzebija iz grada Stridona, koji je, razoren od Gota, nekad bio razmeđe Dalmacije i Panonije.«

U nastavku svoje knjige Bedeković se posvećuje vrlo detaljnomu i opširnomu opisu Medimurja. Može se slobodno reći da je ovo djelo ujedno i prvi moderni putopis po Medimurju. Bedeković opisuje stare običaje stanovnika Medimurja, njihovu religioznost i juridičku pripadnost Zagrebačkoj biskupiji. Posebna se pažnja posvećuje Štrigovi, za koju Bedeković tvrdi da je rimski i Jeronimov Stridon, te kultu sv. Jeronima u tom trgovištu. Sam je kao prior u Sv. Jeleni dao sagraditi današnju crkvu sv. Jeronima i dovesti najboljeg ondašnjeg slikara Rangera da ju oslika freskama.

Mnogi se s pravom pitaju, zašto ovo tako važno djelo za povjesnicu Hrvata, osobito onih u Medimurju, do sada nije bilo prevedeno s latinskoga na hrvatski jezik.

Razlozi su mnogostruki. Madarima, pod čiju je vlast pripadalo Medimurje slovom Zrinskih 1671. i bilo dio Zaladske županije, nije išla u prilog Bedekovićeve knjiga u kojoj se argumentirano dokazuje da je Medimurje oduvijek bilo hrvatsko. Poznato je da je samo Zagrebačka biskupija preko svojih biskupa i svećenika ustrajno branila hrvatski identitet Medimurja kao dijela svoje jurisdikcije.

Ukinućem pavlina 1786. od cara Josipa II. nestalo je u Medimurju sposobnih intelektualaca pa je Bedekovićevo djelo odlazilo u zaborav. U međuvremenu se u našoj kulturnoj javnosti nametnula hipoteza, ignorirajući svaku znanstvenu raspravu, po kojoj se pravi Stridon smješta u okvir današnjeg suženog pojma Dalmacije. A i samomu sv. Jeronimu pripisivala se izmišljena rečenica, koju on nije nikada i nigdje napisao, a kojom se namjerno stvarao

paralelizam između njegove naravi i navodno dominantne karakterne osobine stanovnika Dalmacije: *Parce mihi Domine, quia Dalmata sum*. "Smiluj mi se Gospodine, jer sam Dalmatinac."

Ideja o potrebi prijevoda Bedekovićeva *Natale solum* rodila se u glavi barda povijesti književnosti sjeverozapadne Hrvatske Zvonimira Bartolića, kako to podsjeća u svojem *Proslovu* Juraj Kolarić. Profesor latinskog jezika na gimnaziji u Čakovcu Marko Rašić cijelo je desetljeće samozatajno, ustrajno i temeljito radio na prijevodu na hrvatski jezik i zaslužio da ga se kvalitetno, sa svom znanstvenom akribijom priredi za tisak. Glavni je urednik akademik Dragutin Feletar, koji na znanstvenom skupu *Josip Bedeković i njegovo djelo* (Štrigova, 30. rujna 2017.) reče: »Nije nikakvo čudo što je prijevod potrajao tako dugo, jer se radi o iznimno teškom tekstu, kako u jezičnom pogledu tako i u pogledu osoba, mjesta i česte uporabe neologizama. Latinski jezik Josipa Bedekovića vrlo je složen i na mjestima teško razumljiv.«

Rasprava o rodnom mjestu sv. Jeronima sigurno će potrajati i nikada se neće sasvim riješiti. Ipak, svaki čitatelj ovog velebnog Bedekovićeva djela u mnogočemu će biti iznenađen i zadivljen. Njegovo je značenje prevažno jer je riječ o prvoj monografiji neke regije u hrvatskoj historiografiji. To je ujedno i najkompletniji životopis sv. Jeronima u hrvatskoj kulturi te uopće prvi popis svetaca i blaženika Ilirika 18. stoljeća. Knjiga *Natale solum* u stvari je zadnje tako obilno djelo hrvatske latinističke književnosti.

Bedekovićeva *Knjiga o sv. Jeronimu, Iliriku i Medimurju* prvorazredan je izdavački pothvat i kapitalni hrvatski doprinos 1600. obljetnici smrti crkvenog naučitelja iz našeg Stridona sv. Jeronima, a koja će se slaviti 2020. godine.

Tonči Trstenjak

Vinka Bešlić, *"Verherrlicht ist Gott in der Höhe ...": Vom Jubel der Engel bis zum Jubel der gegenwärtigen Kirche nach Zeugnissen der Liturgie und der kroatischen Volksfrömmigkeit*. Bonn: LIT, 2014, 278 str.

Knjiga "Verherrlicht ist Gott in der Höhe ...": Vom Jubel der Engel bis zum Jubel der gegenwärtigen Kirche nach Zeugnissen der Liturgie und der kroatischen Volksfrömmigkeit ("Slava Bogu na visini...": Od klicanja anđela do klicanja današnje Crkve prema svjedočanstvima liturgije i hrvatske pučke pobožnosti) zapravo je doktorska disertacija, koju je Vinka Bešlić, školska sestra franjevka Mostarske provincije Svete Obitelji, napisala i obranila na Katoličko-bogoslovnom fakultetu Sveučilišta Friedrich-Wilhelma u Bonnu 2014. godine. Motiv klicanja kakav se nalazi na raznim mjestima rimske liturgije uspoređen je s konkretnim izričajem klicanja u hrvatskoj pučkoj pobožnosti, točnije s jednom karakterističnom hrvatskom božićnom popijevkom — Veselje ti navješćujem, puče kršćanski.

Važno je imati na umu da pohvala (slava) i zahvala bitno obilježavaju liturgiju Katoličke crkve. Teološki je jasno da je Bog dostojan naše pohvale i zahvale za tolike darove koje nam daje, među kojima su najveći stvaranje, otkupljenje i posvećenje. Pritom valja znati da one imaju i svoje lingvističko izvorište u riječi, kliktaju aleluja, koji prožima razne liturgijske čine, a aleluja upravo znači "hvalite Gospoda". U našem današnjem bogoslužju usklik aleluja kao da ne dolazi toliko do izražaja koliko bi se očekivalo, jer se pjeva nekako suzdržano i bez posebnog oduševljenja. U srednjovjekovnim napjevima za taj usklik s vremenom su se na posljednjem samoglasniku a razvile bogate i opsežne melizmatičke skupine tonova, te su na taj način pjevači mogli snažno afektivno izraziti ushit i radost duše. Ushićenje